

Studie Zdraví dětí 2024/2025 – metodika a popis souboru

Studie věnované zdravotnímu stavu dětí představují jednu z pravidelných aktivit Systému monitorování zdravotního stavu populace. Tyto studie jsou realizovány opakovaně od roku 1996, původně pod názvem Studie výskytu alergických onemocnění. V prvních letech byly zaměřeny především na sledování respiračních onemocnění. V roce 2016 prošel obsah studie zásadní revizí, která reflektovala změny v determinantách zdraví dětské populace. Se zlepšující se kvalitou životního prostředí se relativní význam environmentálních faktorů postupně snižoval, zatímco rostl význam životního stylu a jeho vlivu na zdravotní stav i rozvoj rizikových faktorů chronických neinfekčních onemocnění. Za nejvýznamnější, a to již od dětského věku, považujeme kardiovaskulární nemoci. Název studie byl změněn na studii Zdraví dětí.

1. Metodika Studie zdraví dětí 2024/2025

Studii lze charakterizovat jako průřezové/prevalenční dotazníkové šetření doplněné lékařským vyšetřením. Data jsou získávána v rámci preventivních prohlídek u praktických lékařů pro děti a dorost. Studie se účastní děti ve věku 5, 9, 13 a 17 let, přičemž cílový počet optimálně činil 30 dětí v každé věkové skupině na jednu ordinaci (celkem 120 dětí na jednu ordinaci). Děti jsou do studie zařazovány průběžně podle toho, jak přicházejí na preventivní prohlídku.

V době preventivní prohlídky lékař vyplňuje tzv. lékařský dotazník, do kterého zaznamená vybrané údaje z anamnézy a dále výsledky objektivního vyšetření. U vybraných dětí i výsledky laboratorního vyšetření. Rodiče doplňují informace o životním stylu dětí a o rodinných podmínkách, včetně socioekonomické situace rodiny (rodičovský dotazník).

Aktuální, v pořadí již šestá, studie Zdraví dětí 2024/2025 se zaměřuje na sledování prevalence alergických onemocnění, obezity, rizikových faktorů kardiovaskulárních onemocnění a poruch pohybového aparátu, hodnotí také pohybové a stravovací návyky dětí. Dětem byl změřen krevní tlak a antropometrické parametry (výška, hmotnost a obvod pasu).

V roce 2024/2025 byly k laboratornímu vyšetření žilní krve indikovány děti s rodinnou zátěží kardiovaskulárního onemocnění a děti s obezitou. Hodnoceno bylo lipidové spektrum, glykemie nalačno a inzulin (výpočet HOMA indexu), celkový bilirubin, kyselina močová, jaterní enzymy (ALT, AST) a hormony štítné žlázy (TSH a T4).

Studie Zdraví dětí 2024/2025 byla realizována za podpory Sdružení praktických lékařů pro děti a dorost (SPLDD) a Odborné společnosti praktických dětských lékařů (OSPDL). Financování bylo zajištěno z grantového projektu Technologické agentury České republiky (TA ČR) Nástroje prevence chronických neinfekčních onemocnění: Inovativní postupy a produkty hodnocení zdraví dětí a rizik obezity (TQ01000275).

Do studie bylo zapojeno 55 praktických lékařů pro děti a dorost (PLDD) ze všech 14 krajů České republiky. Veškeré údaje byly získány na základě informovaného souhlasu rodičů nebo zákonných zástupců. Lékařský i rodičovský dotazník byly anonymní a neobsahovaly žádné identifikační údaje. Po ukončení sběru byla data digitalizována a proběhla jejich logická kontrola, ke statistickému zpracování byl použit software STATA 14 a STATA 17.

2. Charakteristika souboru dětí

Do studie bylo zařazeno celkem 5 252 dětí. Zastoupení chlapců a dívek bylo vyrovnané (50,2 % chlapců a 49,8 % dívek), stejně jako zastoupení jednotlivých věkových kategorií. Nejvyšší podíl tvořily pětileté děti (27 %), nejnižší sedmnáctiletí adolescenti (23 %).

	5 let		9 let		13 let		17 let		celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
dívky	693	26,3	649	24,6	713	27,0	582	22,1	2,637	100
chlapci	730	27,9	668	25,5	609	23,3	608	23,3	2,615	100
celkem	1,423	27,1	1,317	25,1	1,322	25,2	1,19	22,7	5,252	100

Studie se zúčastnili lékaři ze všech krajů České republiky, přičemž zastoupení jednotlivých regionů odráželo ochotu praktických lékařů zapojit se do šetření. Nejvíce respondentů/dětí pocházelo ze Středočeského kraje (18 %), Prahy (17 %) a Jihomoravského kraje (12 %), zejména díky vysoké účasti ordinací v Brně. Moravskoslezský kraj byl zastoupen v souboru podílem 10 %, nejnižší účast byla v Plzeňském kraji (2 %).

Děti s pozitivní rodinnou anamnézou kardiovaskulárních onemocnění (KVO) u příbuzných prvního stupně před 55. rokem věku nebo s obezitou byly odeslány k laboratornímu vyšetření žilní krve. Celkem bylo vyšetřeno více než 1 200 dětí*, tři čtvrtiny krevních vzorků byly odebrány z důvodu pozitivní rodinné anamnézy KVO.

* u jednotlivých parametrů se počet vyšetřených vzorků mírně liší.